

DALOSKÖNYVEK HATÁRON INNEN ÉS TÚL

Tíz új daloskönyv az elmúlt másfél év termése. Három Budapesten jelent meg, a „Röpülj páva” népdalverseny válogatott dalait tartalmazza. Egy bécsi kiadású, Tölly Ernst járási tanfelügyelő állította össze a burgenlandi tartományi kormány megbízásából „a magyar tanítású népiskolák és polgári iskolák számára”. Címe: *Örömmel énekelünk*. Egy-egy Bukarestben és Csíkszeredán, négy Marosvásárhelyen látott napvilágot. A bukaresti kiadvány a *Művelődés* című romániai magyar népművelési folyóirat januári számának mellékleteként került forgalomba. A többi romániai füzetet az illetékes megyékben a népi alkotások háza jelentette meg.

A tíz új daloskönyv mindennél jobban cáfolja a néhány éve a magyarországi sajtóban a népdal korszerűtlenségéről elhangzott megjegyzéseket. Társadalmi igény a népdaléneklés. Az embereket nem elégíti ki a rádióban sugárzott, gyakran hevenyészetten földolgozott népzene, az eredetit akarják énekelni és hallani. Hogy mennyire izgalmas anyag van a népzeneben, azt még a legmozgékonyabb tömegzene, a beat érdeklődése is tanúsítja.

A magyar népi dallamok többsége ritka kiadványok lapjain és tudományos archívumok mélyén alig hozzáférhető. Az iskolán kívüli daltanulást nálunk már két évtizede az újabb és újabb utánnyomásban megjelenő népszerű „virágos” daloskönyvek szolgálják. Más olcsó dalosfüzet alig került mostanában forgalomba. Pedig hogy szükség lett volna ilyenekre, éppen a „Röpülj páva” kiadványok kelendősege bizonyította. Szép kiállításban, de borsos áron gyorsan megvették az érdeklődők. Sajnos, a többi hetet egyáltalán nem lehet megvásárolni, nem kerültek a könyvesboltokba, jöllehet tartalmuk nagyobb része mindenképpen méltó arra, hogy sok ezer dalszerető ember megismerje. A bécsi iskolai segédkönyv, a romániaiak helyi kiadványok, kivéve a *Művelődés* dalosfüzetét, a *Vadrózsák*-at. Ez utóbbihoz a szemfüles vásárló a romániai újságárusoknál hozzájuthatott.

Az ausztriai kiadvány kivétel a sorban. Nem eredeti gyűjtés, de a maga helyén fontos szerepet tölt be, a legismertebb és legszebb magyar népdalokból válogatta szerkesztője. A bukaresti füzetecskében Almási István zenefolklorista a Kolozsvári Folklor Intézet archívális anyagából tett közzé mintegy hatvanat. Szilágysági, kalotaszegi, Körös-völgyi, mezőségi, Nagyenyed vidéki és székelyföldi községek szerepelnek a gyűjtések helyeként. Ezt az anyagot az elmúlt három esztendőben szakszerű magyarázatok kíséretében hónapról hónapra ismertette a népi kultúra ügyét a legfontosabb gondok közt számon tartó folyóirat. Almási a szerkesztője (Iosif Herteával együtt) annak a háromnyelvű marosvásárhelyi kiadványnak is, melynek pontos címe *245 Népi táncdallam — Meiodii de joc — Tanzmelodien*. Ez a vaskos füzet elsősorban a táncgyűjtéseknek szól. A Székelyföld, a Mezőség, és a Küküllők mente népzenei világából ad izelítőt. A csíkszeredai daloskönyv Imets László zenetanár tízévi munkájának eredménye, száztizenegy csíkszeredai népdalt és népballadát tartalmaz. Köztük olyan ritka virágokat, mint a *Kőműves Kelemenné* és a *Kádár Kata* ballada. Értékét emelik, hangulatához jól illeszkednek Imets László egész oldalas fametszetei.

A föl sorolt dalosfüzetek mindnyája több-kevesebb újdonságot jelent a magyar népzene barátainak. A „Röpülj páva” kiadványok egy magyar sikerű énekverseny, a bécsi könyvecske az ausztriai magyar nyelvű oktatás dokumentuma, a Bukarestben, Marosvásárhelyt és Csíkszeredában napvilágot látott dallamok számottevően gyarapítják a nyomtatásban megjelent magyar népdalok számát. De amiről szólnunk kell, az páratlan a magyar népdal történetében.

Diákok segítségével nem egy neves magyar folklorista gyűjtött kincset érő anyagot, de olyan sokoldalú és magas színvonalú munkára, mint e három népdalfüzet, még nem volt példa: *Tiszta búzából* (Nyárádköszvényesi népdalok), *A falu nótája* (Marosmagyarói népdalok), *Szerelem, szerelem* (Backamadarasi népdalok).

Nem is füzetek ezek, hanem „leporellók”, kottás kinyitható képeskönyvek. Egyben-egyben mindössze 10—12 dal van, gazdagon illusztrálva az illető község lerajzolt vagy lefényképezett népművészeti alkotásaival, szöttesekkel, fafaragásokkal, hímzésekkel. A marosvásárhelyi pedagógiai és művészeti középiskola diákjai egy-egy füzetke anyagát egynapos kirándulásaikon gyűjtötték össze. Maguk jegyezték le, rajzolták és fényképezték. Tanáraikon — Verestói Ilonán, Rozsnyay Enikőn, Nagy Gézőn — kívül minden füzetnél bábáskodott Bandi Dezső iparművész, akinek életművé izmosodó munkája az erdélyi magyar népi iparművészet megmentése és gondozása, valamint Szabó Csaba zeneszerző, a korszerű zenei oktatás és a zenei anyanyelv ügyének tevékeny munkása. Hozzátartozik e füzetecskék történetéhez az is, hogy a gyűjtés és a megjelenés időpontja közt minden esetben csupán két-három hónap telt el.

Beszélhetünk arról, hogy napjainkban világszerte megélenkült a folklór iránt az érdeklődés. A mi tíz daloskönyvünk kiadási helyei között nagy földrajzi távolságok vannak, de szándékuk és hangjuk mégis egybecseng. A jó dalosfüzetek a zenei anyanyelv ébrentartásának támaszai, az anyanyelvi kultúra szeretetének tettekkel bizonyított erős példái. Még mindig vannak learatatlan vidékek, még nem halt el az apáról fiúra maradó ének. Aki a szívével keres, talál ma is.

Végül is merre röpül a páva? Minél több daloskönyvet a kezekbe, minél több a marosvásárhelyi diákokéhoz hasonló lelkesítő példát és áldozatkész népművelői munkát a népdalkultúra támaszául, akkor biztosan a magasba repül.

VIRÁGÉNEKEK ÉS BALLADÁK

A romániai magyar könyvkiadás múlt évi változatos terméséből két kötet első látásra, külső szépségével is kiemelkedik. Tartalmukban is van hasonlóság: mindkettő a közösségi költészetből nyújt át gazdag gyűjteményt az olvasónak, mindkettő nehezen, vagy most első alkalommal hozzáférhető olvasnivalót tesz közzé.

Időrendben az első, a *Haja, haja virágom* című virágének-gyűjtemény Szabó T. Attila gondozásában. A kolozsvári egyetem nyelvészprofesszora, az erdélyi múlt egyik legjobb élő ismerője, ezzel a kötettel visszatért egykori kedves témájához, a kéziratos énekköltészethez. Célja szerint „hiteles tájékoztatást nyújt a magyar névtelenek virágének-költészetének nemcsak korai, XV—XVII. századi életéről, hanem későbbi, korunkig követhető utóéletéről is”. Négyszázötven esztendő esik a legkorábbi magyar virágének-böredék, a Soproni virágének és az 1950-es években a moldvai csángók közt lejegyzett népdalok közé. A bevezető tanulmány segítséget ad az olvasónak, hogy megismerkedjék a virágének életrajzával. Elmondja, hogy egyaránt dörögtek ellene a protestáns Bornemissza Péter és a katolikus Pázmány kardinalis, de a tiltások dacára több száz éven át igen népszerű műfaj maradt. Ismeretlen szerzők írták, kéziratos könyvekben öröklődött ránk a régi magyar századok udvarló és mulattató költészete. És még egy helyen, a népdalban, melyhez már virágzásakor erős szálak fűtétek. A népi lírában a XX. században is megtalálható a virágének-hagyomány. Szabó T. Attila szerkesztői és válogató elgondolása éppen ezen a kapcsolaton alapul. A majdnem kétszáz éneket tizenkét ciklusra osztotta oly módon, hogy a szövegeket egy-egy érzelmi motívum köré csoportosította: vágyakozás, vallomás, bánat és társaik. Minden ciklust tartalmi vagy formai rokonságot mutató népdallal zárt. A táncos kedvű nótázás is hangot kapott a kötetben, de a válogatás tudatosan a szelídebb szerelmes énekeket részesítette előnyben. Sétára indulhatunk a névtelenek pompázó virágoskertjében. Megcsodálhatjuk